ղողները իրեն պաշտօնեայ կճանչնայ։ Աստուած հրեշտակները իրեն պաշտօնեայ կը ճանչնայ, և պատգամաւորութեան համար զանոնք կգործածէ իւր և մարդկութեան մէջ. Եկեղեցին ալ կրօնաւորները իւր հարկաւոր պիտոյից մէջ կգործածէ։ Հրեշտակները իրենց պատգամաւորութեան մէջ մարդու կերպարանք կառնէին, և տեսնող մը, ինչպէս Տուբիա, չէր կարծէր՝ թէ ասիկա գերբնական աշխարհի բնակիչ է, և պաշտօնին հողը գլուխ տանելուն պէս շուտով իրենց տեղը կդառնային։ Այսպէս ալ Աստուծոյ եկեղեցւոյն պէտքը կպահանջէ, որ երբեմն մենաստաններու մէջ հրեշտակային կենաց կամ առանձնութեամբ ապրող մը յաշխարհ ելլէ. բայց անոր ծառայութեան սահմանը կրօնքին կամ աւետարանին օգտին անդին չանցնիր, որչափ այս պէտքը շարունակէ՝ նոյնչափ պէտք է որ մնայ, և պէտքը դադրելուն պէս իւր բուն վիճակը դայ մտնէ։

Հարցնէ, ոք թերևս. Աւելի լաւ չէ՞ որ կրօնաւորը քաղաքի և աշխարհական յարաբերութեանց մէջ շարունակ մնալով հանդերձ՝ իրենց վիճակին կապոյն նկատմամբ հաստատուն երկիւղածութիւն մը ալ պահեն։ Այս կերպին որչափ դժուար ըլլալը Ս. Ոսկեբերան նմանութեամբ մը կբացատրէ. "Ձեզ տեսնեք, ի՞նչպէս են, կըսէ, մարմնոյ աչքերը. երբ միշտ ծխոյ մէջ ըլլան արտասունք կբերեն, երբոր խաղաղ և բարեխառն օդոյ և լճակներու մէջ զբօսնուն՝ առողջ և քաջատես կըլլան։ Այսպէս ալ հոգւոյն կամ մտաց աչքը, եթէ հոգևոր խօսից լճերը պտտի՝ սուրբ, յըստակ և քաջատես կըլլայ. իսկ եթէ աշխարհի ծխոց մէջ ըղբաղի՝ ցիժ և արտասունք կբերէ, և տարտամելի ողբերով կուլայ և աստ և անդ"։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հայրն ալ հրամայելու ատեն՝ որ կրօնաւորը աշխարհական իրքերու չխառնուին, կըսէ. "Աշխարհական զբաղմունքները մտքերնիդ և զդայարանքնիդ կըմթնցունեն, և որդի խաւարի կընեն"։ Հարցնէ ոք թերևս դարձեալ. ի՞նչ օգուտ վանքերու կամ եղբայրանոցներու մէջ անգործ առանձնութեամբ նստել։ Ասոր ալ երանելի Եղնիկ վարդապետը պատասխան կուտայ. "Լաւ է, կըսէ, անգործ մեղուն՝ քան ժիր պիծակը"։

(Շարունակելի)։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՄԱՇԻՆՈՑ (1) ՎԱՆԱՑՆ

ԻՇԻՐԱԿ։

Մարմաշէն անուանեալ Հոյակապ Եկեղեցին շինեալ յափն Ախուրեան գետոյ ի Շիրակ՝ ի Վահրամայ Պալհաւունւոյ, յընդարձակ ձորամիջին ի տափարակ վայրի, ի հիւսիսոյ արևմտից մերձ ի շրջապատ լերինն Տայոց գաւառի յայժմեան տիրապետութեան Ռուսաց յարևելեայ մասին Շիրակայ։

Երկք հոյակապ եկեղեցիք են կոփածոյ կարմիր քարամբք, գմբեթաւորք և կամարազարդք արտաքուստ։

Միջին մեծն, որ և Մարմաշէն՝ է անուն. երկայնութիւն նորա յատաջոյ բեմին ցղուն արևելեան կրեբէ, և տարտամելի ողբերով կուլայ և աստ և անդ"։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հայրն ալ հրամայելու ատեն՝ որ կրօնաւորը աշխարհական իրքերու չխառնուին, կըսէ. "Աշխարհական զբաղմունքները մտքերնիդ և զդայարանքնիդ կըմթնցունեն, և որդի խաւարի կընեն"։ Հարցնէ ոք թերևս դարձեալ. ի՞նչ օգուտ վանքերու կամ եղբայրանոցներու մէջ անգործ առանձնութեամբ նստել։ Ասոր ալ երանելի Եղնիկ վարդապետը պատասխան կուտայ. "Լաւ է, կըսէ, անգործ մեղուն՝ քան ժիր պիծակը"։

(Շարունակելի)։

(1) Մարմաշէն կոչեցեալ վանք, է ի գիւղն Ղանլիճայ ասացեալ, յեղր Ախուրեան գետոյ ի Շիրակ ի հիւսիսոյ Ալէքսանդրապոլու։

մոեան՝ է տասնեւինն քայլ, և տասնեւվեց 'ի լայնութիւն. ունի զմի սեղան պատարագի կիսաբոլորակ առանձին կամարաւ 'ի ներքոյ արեւելեան կամարի որ 'ի վերայ երկուց առաջնոցն որմասեանց. լայնութիւն ունելով տասն քայլ ըստ գրից սեղանոյ Անւոյ կաթուղիկէին սորոյ։

Ի կիսաբոլորակ գիրս անդ սեղանոյն յետուստ խաչկալին են կիսամարդաչափ բարձրութեամբ՝ եօթն պատուհանք յորմն, կամարաձեւ և սինազարդք 'ի փոքրիկ գլուխս իւրեանց. յորոց 'ի գլուխ է ուղղաձիգ շրջանակ ծաղկանց միաձոյլ քարամբք. և 'ի ներքուստ նոցա կամարք ըստ գլխոցն՝ այլ ոչ ծաղկենկարք։

Ունի զերկուս խորանս յաջմէ և յահեկէ սեղանոյն, որոց դրունք բացեալ են ստորև քան զայն. յորս իջանեն 'ի սեղանոյն առանձին սանդղովք, որոշ եղելովք 'ի սանդղոց սեղանոյն. զի առաւելեայ երկոքին որմասիւնքն փակեալ են յետուստ զառաջս դրանցն խորանաց. և միջոցք ընդ դրունսն և ընդ որմասիւնս բաժանեալ գոլով 'ի միմեանց, 'ի բարձրութեան անդ արկեալ են այլ կամարք նեղսագոյնք. որովք միացեալ է սիւնն ընդ որմոյն. և 'ի գլուխս նեղսագոյն կամարացն 'ի միութեան անդ բացեալ են փոքրիկ դրունք քառակուսի, ընդ որս վերնայարկք խորանացն, և ելք 'ի տանիս եկեղեցւոյն։

Չորեքին որմասիւնք եկեղեցւոյն զձեւ ունին յար և նման սեանց կաթուղիկէ եկեղեցւոյն 'ի խորշս հնգեակ անկեամբք և կրկնակամարօք. յորոց վերայ հաստատեալ գմբէթն կարի շքեղ բարձրութեամբ չորիւք լուսամտօք։

Ցորմն արեւմտեան են այլ երկու փոքրիկ որմասիւնք, կրելով 'ի գլուխս իւրեանց զնեղսագոյն կամարս ստոր քան զչորեսին հանդիպահայեացն 'ի ներքոյ կաթուղիկէին. որով սակաւ ինչ ընդարձակեալ յետին դաս ժողովրդեան։

Այս հոյակապ եկեղեցի Մարմաշէն ունի 'ի գեղեցիկ գիրս իւր զմի դուռն միայն յարեւմտից. և զերիս լուսամուտս՝ մի 'ի սեղանն, և զերկուս 'ի հիւսիսոյ և 'ի հարաւոյ։

Կաթուղիկէն արտաքուստ է կարի հրաշակերտ և սինազարդ 'ի շրջապատն իւր, անկիւնաւոր կամարաձգութեամբք 'ի գլուխս լուսամտացն. զորոց զնմանն չունին այլ եկեղեցիք Շիրակայ։

Ըստ սմին օրինակի է և շրջապատ եկեղեցւոյն նոյնպէս խորանարդ սինազարդութեամբ. և շրջանակք լուսամտացն ըստ ամենայնի դրուագագործք և քրուբաքանդակ։

Սա ևս ըստ Հաւիճոյ Աստուածածնին՝ ունի արտաքուստ յարեւելից, 'ի հարաւային և 'ի հիւսիսային որմունս՝ զբարձրագլխ խորշս ծոցացեալս հաւասար բարձրութեանց որմասեանց որ 'ի ներքուստ 'ի մէջ եկեղեցւոյն՝ գեղեցիկ կամարազարդութեամբք. իսկ շրջանակք եղերաց տանեաց տաճարին համակ են մանրածաղիկ նկարք։

Ժամատուն փոքրիկ կառուցեալ 'ի վերայ չորից ութանկիւնաւոր և միապաղաղ սեանց՝ յառաջոյ արեւմտեան դրան տաճարին. որոց այժմ միայն ներքնախարիսխք և կիսակործան սիւնք տեսանին անկեալ առ տեղեաւն, որպէս և որմասիւնքն չորեքին 'ի նորոգ շարուածս շրջապատ որմոյն զառաջեաւ եկեղեցւոյն 'ի ներկայ բնակչացն։

Առ դրան եկեղեցւոյն երկուստեք գոն տապանք ննջեցելոց, յորս արձանագիրն հիւսիսակողման վկայէ լինել և գերեզման Վահրամայ իշխանին Պահլաւունւոյ, նախկին հիմնադրի եկեղեցւոյս. և առ նմա յետոյ ուրեմն ամփոփեալ մարմին Խարիփ Մագիստրոսին՝ եղբօր տէր Գրիգոր Արհի Եպիսկոպոսին. որ 'ի զարմէ Իշխանին Պահլաւունւոյ ծագեալ, յետ իբր հարիւր ամաց իշխանութեանն, վերստին նորոգեաց զսուրբ ուխտն Մարմաշէն այն է, յամի Տեառն 1225 (ՈՀԴ.) բայց զի՝ չունին տապանագիրս և ոչ մի 'ի նոցունց, վասն այն և անյայտ մնայ գերեզման Պահլաւունի Իշխանին։

Իսկ մարմին Սոփիա անուն կնոջ Վահրամայ, դստեր Տիգրանայ Հայոց Մարզպանի՝ տեառն Անձեւացեաց Վասպուրականի, գտանէր ամփոփեալ մերձ 'ի վերի վանքն ասացեալ յարձանագրին՝ յայժմեան վերի փոքրն Դանիէլայ, կոչեցեալ սուրբ Ստեփաննոս, ըստ նոյն արձանագրին վկայելոյ. զոր և տապանագիր գերեզմանին՝ ունէր օրինակ զայս. "Այս հանգիստ է Սոփիա աղախնոյ Քրիստոսի կնոջ Վահրամայ Պահլաւունի Իշխանաց Իշխա-

նին զատեր Տիգրանայ Հայոց Մարզպանի տեսան Անձևացեաց մեծին Վասպուրականի. կիսօրեայ առ Աստուած փոխեալ թաղեցայ. և թողի զաւակս իմ տրտում. աղաչեմ յիշեսջիք զիս, և Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ի ՆԿԴ. թուին".

Այլ զայս տապանաւէմ յամին 1824՝ փոխադրեալ անտի յայժմեան ներքին Վանկիճայ գիւղ. եղեալ են ի վերայ Պօղոս անուն ուրումն քահանայի վախճանելոյ անդէն.

Ոմանք ի գերեզմանացն որ առ զրան Մարմաշինոյ, ունին զյայտնի տապանագրութիւնս ըստ այսմ.

"Այս հանգիստ է Ապուղամրի որդւոյ Մագիստրոսի . . "որ երևի Հայր Գրիգոր արհի Եպիսկոպոսի՝ նորոգողն տաճարիս ի թուին որպէս ասացաք՝ ՌՀԴ.

"Այս է հանգիստ Գա . . . իս որդւոյ Ապուղամ՛ի" . . . Եւ այս երևի՝ եղբայր նորա.

Ի վերոյ քան զայսոսիկ դամբարանս ի հիւսիսակողմն զրան տաճարին զոյ խաչ մի փոքրիկ փորեալ ի վիմի՝ յորմն. յորոյ ի ներքոյ՝ "Թիւ ՆՀ. Ես Մատաթէս կանգնեցի".

Ի հիւսիսոյ և ի հարաւոյ մեծի տաճարին որպէս ասացաք ի վերն՝ են երկու փոքրիկ Եկեղեցիք կոփածոյ քարամբք՝ և սրածայր կամարակիւք. որոց քարինք որմոցն արտաքուստ վերուստ ի վայր քակեալ յայլազգեաց, բարձեալ են պղուր. յաղագս որոյ և չգտաւ արձան յիշատակի յերկոսին ևս.

Ի շրջապատս Եկեղեցւոյս չեղև նշմարել մեզ զհետք ինչ մենաստանի, որ եղեալ է ըստ արձանագրին վկայելոյ՝ "Վանք քահանայից կրօնաւորաց հաճոյացելոց Աստուծոյ, առ ի լնուլ զպէտս կարևորս զիւրեանց և զեկաց" ուր և վանահայր եալ յաւուրս մեծի առն Վահրամայ՝ սուրբ Հօր Երեմիայի և Սոսթենեսի նորին յաջորդի.

Արձանագիրք շինութեան և նորոգութեան Մարմաշինոյ ուխտին, որք առ մեօք ևս անեղծանելի կան յորմունս նորա՝ վկայք նախնի փառաց և հարստութեանն, և ինչ ինչ յիշատակատուաց, ևս և աւերանացն և ամայութեան ըստ ժամանակին բերման, են ամենայն այսոքիկ ըստ այսմ կարգի.

Աբիանաբեր շինո-ՐԷան ապարատոսք ի Վերայ Հարաւային որմոյն.

"Շնորհիւն Աստուծոյ ես Վահրամ իշխանաց իշխան և Անթիպատ Պատրիկ որդի Գրիգորի Իշխանի Հայոց մեծաց, ի ցեղէ Պալհաւունի և ի զարմից սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի. որ յաղագս ի Քրիստոս յուսոյն հիմնադրեցի զսուրբ և զտիեզերական ուխտս Մարմաշէնն, սկսեալ ի ՆԼԷ. թուականին Հայոց յաւուրս Սմբատայ որդւոյ Աշոտոյ Հայոց թագաւորի, մինչև ի ժամանակս Յովանէսի որդւոյ Գագկայ Հայոց Շահնշահի առն իմաստնոյ շինողի և խաղաղարարի. Եւ ի թուականիս Հայոց ՆՀԸ. եւ կատարեցաք մեծաւ ջանիւ և բազում ծախիւք ես և մայր իմ Շուշիկ Հայոց Տիկնաց Տիկին, և եղբարք իմ Վասակ իշխանաց իշխան, որ նահատակեցաւ ի Թուրքաց պատերազմի, և Ապլխարիպ Հայոց Մարզպան և մանուկն Համզէ. որք էաք ամենայն տամբ և տոհմիւ հաւատարիմք տերանց մերոց. և նահատակեալ ի վերայ տանս Հայոց աշխատութեամբ և արեամբ մեր և որդոց մերոց և դանձուց առատութեամբ. և ամենայն հնարիւք խնդրէաք զխաղաղութիւն աշխարհի և զհաստատութիւն Եկեղեցեաց. շինեցաք և այլ բազում Եկեղեցիս և վանորայս. բայց զտեղի հանգստեանս մերոյ առաւել պատուով մեծացուցաք և լիացուցաք ամենայն գոյիւք, լերամբք և դաշտաւք. աւանդեցաք ի սա գեղս և ագարակս Գանձագինս զԲագարանի գեղ, և զիւր ագարակն. զԳողինն, զՊորտանգն, զԱրբագէճ (1) և զԱպատաղամանէս և զԵղնկայն. ի յԱւշականի այգիք և երեք ջաղաց և երկու ջաղաց ի Դողս. ի յԱշտարակի այգի, ի Կարբոյ դաշտի այգի, ի Սերկեւլի այգի, ի Վժան այգի (2) ի Մրենի՝ այգի, ի յԱնի տներ և կղպականք. և զարդարեցաք զսա ամենայն կաղմութեամբ ի յիշատակ յաւիտենից մեզ և որդոց մերոց. Եւ կարգեցաք

---

(1) Ի տաղաղրեալն Ա. Հօր Շահիսանունեան "ՀԱՐԷԷ

(2) Գիւղորայքն իւրաքանչիւր այս եւ մինչ ցՍիւն 2. են յԱրարատեան գաւառի, եւ անտի ի Մրենայ եւ ցվերոյ ի Շիրակ.

'ի ձեռն սուրբ Հաւ Երեմիայի և որ զԿնի յաջորդեցաւ Սոսթենէս Նորին որդիացեալ. Եւ փոխարէն հատուցման ընկալեալ մեր 'ի ժառանգաւորաց սուրբ Ուխտիս տարին Զ. քառասունք անխափան մինչև 'ի գալուստն Քրիստոսի։ Արդ եթէ ոք 'ի մերոց կամ յաւտարաց ով ոք (1) որ զմեր տուրս 'ի սուրբ ուխտէս պակասեցուցանէ, կամ հայր որ զմեր ժամն խափանէ, ինքն որոշեալ լիցի 'ի Քրիստոսէ. և զատողն նորա սատանայ լիցի. և մի' տեսցէ զփառս Աստուծոյ. իսկ որք հաստատուն պահին զաւանդս մեր, աւրհնեալ եղիցին"։

Մէջ աղյանագրին շինո-ական 'ի նոյն հաստատո-ական 'ի վերայ յիշեալ հարտ-այնն որ-ման՝ յաբեմտ-դն կոյս։

"Ընորհիւն Աստուծոյ ես Մարիամ Աիխազաց եւ Հայոց թագուհի դուստր մեծին Սենեքերիմայ եւ թոռն Գագկայ Հայոց արքայի որ ետու զՏարուս 'ի սուրբ և 'ի տիեզերական ուխտս Մարմաշէն առաջնորդութեամբ հաւ Սոսթենէսի վասն Գագկայ իմ պապուն մեղայ թողութեան եւ Կատոյին իմ հանկանն. եւ հատուցումն բարի ընկալայ 'ի սրբոցս զսեանն Եկեղ'ցին (2). զսուրբ Պետրոս 'ի Քրիստոս պատարագաւ զտարին ողջոյն Կատոյին իմ հանկանն մինչև 'ի գալուստն Քրիստոսի։ Արդ եթէ ոք 'ի մեծամեծաց կամ 'ի փոքունց 'ի Հայոց կամ 'ի Վրաց՝ որ այս գրոյս հակառակ կայ եւ զնմ գիւղն զՏարուս 'ի յայս ուխտէս հանէ, ինքն եղցէ 'ի կենացն Աստուծոյ եւ պարտական լիցի արեանն Քրիստոսի եւ մի' տեսցէ զփառս Աստուծոյ. իսկ որ հաստատուն պահեն զաւանդս մեր, աւրհնեալ եղիցին"։

Աբյանագիր վերանորոգո-ական Մարմաշենոյ՝ յորմէ հի-ոյայն արարատ-ապ։

"Ի ժամանակս բարեպաշտից եւ Աստուածասիրաց պատրոնաց Ամբարակ Իւանէի եւ Մանդատոր Թախուցէ Շահանշահի, հրամանաւ սոցին վերըստին նորոգումն եղև հրաշափառ տաճարին Աստուծոյ, Մաւրս լուսոյ Կամթուղիկէս Մարմաշենոյ, 'ի ձեռն որդոյ Ապուզամրի Մագիստրոսի տէր Գրիգորոյ արհի Եպիսկոպոսի և հարազատի իմոյ Խարիսին թոռանց Վահրամայ Իշխանաց իշխանին, զարմից և շառաւիղին սրբոյն Գրիգորի շինողի 'ի հիմանց մեծաւ տենչմամբ եւ յուսով զսա վասն բաղմագումար քահանայից, եւ պարտեւ. ուր որպէս երեւի, վերանորոգողք Եկեղեցւոյն գոլով յազգէ եւ սերունդք Վահրամայ հիմնադրին, յետ վերանորոգութեան իւրեանց, անուանեն զեկեղեցին Մարմաշէն, Տիրաշէն, իբրու 'ի տեսարդ վերանորոգեալ։ Այլ 'ի վերայ այսր ամենայնի, լաւ ետ էր նմին իսկ Վահրամայ կամ զիւրաշէն եկեղեցին կոչել Վահրամաշէն, եւ յանուն սրբոյ ուրումն կառուցանել զայն, որպիսիք գոն եւ այլոք, Վասակաշէն, Համամաշէն, եւ կամն զրատատրութիւն Մարմաշէն ուխտին, յաւելով յարմանագիրն, եւ չծանրաբեռնել 'ի վերայ հետոգրրիր յետագայից. զընդունայն վէնս այսպէս կամ այնպէս անուանակոչութեան Եկեղեցւոյն։

Իսկ որք ակնարկեն Մարմարաշէն կոչել զՄարմաշէնն, հեռի են ամենեին 'ի մտաց հիմնադրին եւ նորին արձանագրութեանն. զի ոչ միայն չիք ամենեին 'ի նմին եկեղեցւոջ մարմարոնեայ շինուածք, որպէս նորին կարծեցին, այլ եւ չիք եւ ոչ մի բար մարմարոնեայ 'ի շինուածս եւ յորմունս նորա. եւ ոչ իսկ հանք մարմարոնեայց լուեալ ցարդ եւ նշմարեալ 'ի շրջապատս եւ 'ի մերձակայս նորա։ Եթէ լիներ, ասպարէն Տէրութիւնն Ռուսաց արդէն վաղուրեմն էր բացեալ յօգուտ արքունի, Թող զԱղեքսանդրապոլսոյ քաղաքացիս զեռանդունս 'ի սէր շինութեանց

(1) Ի տպա. Շահխս Թունեանի գնի, ---։

(2) Սեան Եկեղեցի սուրբ Պետրոս կոչեցեալ, երեւի լինիլ միւսմն 'ի կողմնական առաջարացն փոքունց, յաղագս սինաձեւ երեւելոյն երկուսանք մեծի Եկեղեցւոյն. յորոց Հ. Շահխանթունեան հաւանական համարի Մարմարաշէն անուանակոչել մեծի Եկեղեցւոյն. բայց, որպէս ոչ ցուցանեն արձանագիրք զսոյն, նոյնպէս եւ երկրորդին կողմնական առաջարքն փոքրիկք ոչ տան զհաւանական կարծիս յինքեանց այնպէս անուանակոչելոյն. զի հետաքրքրական մտաց այս է հաւանական, եթէ յանուն ճարտարապետին իցէ կոչեցեալ Մարմաշէն. ըստորում եւ այսմ կարծեաց հաստատեալն զայ բանք արձանագրին վերանորոգութեան, որ ստորինքն եղցէ 'ի կենացն Աստուծոյ եւ պարտական լիցի արեանն Քրիստոսի եւ մի' տեսցէ զփառս Աստուծոյ. իսկ որ հաստատուն պահեն զաւանդս մեր, աւրհնեալ եղիցին"։

գնեալ արդիւնս յոլովս գիւղաւրայս, այգեստանս կուղպականի եւ ջաղացանի, որ եւ ցուցանէ իւր արձանագիրն մի ըստ միոջէ. եւ փարթամացուցեալ ամենայն գոյիւք առ 'ի ընուլ եւ առաւելուլ զպէտս կարեւորս զերեանց եւ զնկաց. եւ ժամանակս ոչ սակաւս, զի աւերեալ էր յանաւրինաց եւ զվանքս զեղ արարեալ եւ զկաթուղիկէս բերդանման ամրացուցեալ, եւ կայր 'ի խաւարի եւ 'ի սգաւորութեան զրկեալ յամենայն գոյից մինչև յաւուրս յայսոսիկ։ Իսկ 'ի ՈՀԴ. թուականիս Հայոց քաջ եւ արի զաւրականն Քրիստոսի սիրելի եղբայրն իմ Խարիփն իմով կամակցութեամբ խորհուրդ բարի 'ի միտ արկեալ ազատել զսա 'ի տղմուտ եւ 'ի զաղիր մթնազգածութենէն, հաստատանել նախկի փառաւորութեանն, հանեալ արտաքս զշինականսն, եւ եղև բնակարան սրբոց քահանայից եւ կրաւնաւորաց հաճոյացելոց Աստուծոյ, զարդարեցաք զսա սպասիւք պայծառազգեստիւք սրբութեամբք ոսկեղէն եւ արծաթեղէն հին և նոր կտակարանաւք եկեղեցականաւք, և ընձայեցաք 'ի սմա նուէր զմեր հայրենի գեղն. զԱզատա, եւ որ 'ի վանիցս, հողիս վերայ շինեցաք, եւ անուանի Տիրաշէն. եւ յայսկոյս գետոյն ջաղացանի Ն. որ կան 'ի կամրջէն 'ի վայր եւ վեր զխոտ զհող եւ զոր ինչ իսկզբանէ ունէին, եւ 'ի քաղաքիս զմեր պապենի հայրենիք եկեղեցին զսուրբ Ստեփաննոս բոլոր ամենայն ժողովրդեամբն, եւ երկու այգի 'ի Մարմէտի որ 'ի նախնեաց մերոց 'ի մեզ էր հասեալ. եւ միաւորեցաք զվերի վանքն մեծ վանիցս իւր ամենայն ստացուածաւք եւ լինի հրամանաւ միոյ Առաջնորդի. մինչ այս առ այսչափ, կատարեցաւ առ ժամայն գեղեցկագեղ եղբայրն իմ Խարիփ Մագիստրոսն գովեալն յամենայն լեզուաց մարտիրոսացաւ 'ի պատերազմի անաւրինաց, եւ միայն մնացի ես Գրիգոր եղկելի եւ զրկեալ 'ի նմանէ, զմարմին նորա բերեալ թաղեցաք առ դրան սրբոյ կաթուղիկէիս մերձ առ նշխարս հաւուն մերոյ Վահրամայ իշխանի, եւ փոխարէն հատուցին սպասաւորք սորա ընդ մերոյ արդեանցս զոր արարաք, զԿաթուղիկէիս զաւագ խորանին պատարագ յանուն նահատակին Քրիստոսի Խարիփն կատարել յամենայն օր իսկզբանէ տարոյն մինչև ցկատարումն տարոյն յայսմ հետէ մինչ 'ի ծագումն որդոյն Աստուծոյ. որ զք խափանէ կամ շորթել ջանայ յընչից եկեղեցւոյս, որոշեսցի 'ի փառացն Աստուծոյ եւ զրկեսցի 'ի մշտնջենական կենացն. կատարիչք զրելոցս աւրհնեսցին յԱստուծոյ եւ 'ի սրբոց նորա յոգի եւ 'ի մարմին"։

Երդանաւքեր 'ի Ճակատ դրան հիւսիսակողմն խորանին։

"Ես տէր Գրիգորս տեառն Սարգսի ետու զիմ սուրբ նշանս 'ի սուրբ ուխտս Մարմաշենի. և փոխարէն հատուցման զԱրգեւորին քառասունքն և զԽաչին ութաւրէքն, մինչ ես կենդանի եմ, տեառն Սարգսի, եւ յետ իմ վախճանին՝ ինձ. եւ եթէ զք առաջնորդ որ լինի խափանէ, նզովեալ եղիցի. 'ի սմա կատարիչ զրոյդ աւրհնեալ եղիցին"։

(Շարունակելի)։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ

ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ

ԽՆԴԻՐԸ

Շատ անգամ ասուած և գրուած է թէ՝ մեր ազգը, թէև հին և ծեր, բայց այժմեան լուսաւորութեան և քաղաքակրթութեան ասպարիզի մէջ դեռ ևս մանկիկ մի է։ Այո՛, երեխայ, այդ այժմն կը խոստովանի ամենայն ուշիմ մտածող Հայ։ Սակայն երեխայական հասակն ևս ինքն ըստ ինքեան կ'անցնի զանազան աստիճաններէ կամ շրջաններէ։ Արդ՝ որ շրջանի մէջ կը գտնուինք մենք։ Ըստ մեզ՝ համեմատութիւնը շատ յառաջ տարած՝ կամ սահմանէն հանած չենք լինիլ, եթէ պատասխանէինք թէ՝ նոր ատամնաբուսութեան շրջանի մէջ կը մնանք։ Եւ յիրաւի, մեր ազգը այժմ՝ բաւականին մեծ նմանութիւն կը բերէ նոր ատամնածին երեխային։ Նայեցէք, դիտեցէք՝ որ-